pagini bucovinene

ANUL VI nr.3 (63)

MARTIE 1987

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

ȚARANII

Parinții au fost țărani. Și bunicii. Și înaintașii. Toți. Coborîtori din traci. Din geți și daci. Din romani.

N-au lăsat inscripții în lespezi de piatră. Nici documente din pergament, cu litere înflorate și cu peceți voievodale. S-au stins anonimi. Cît se-ntinde glia strămoșească, de-a lungul și de-a latul țării, din Carpați la Dunăre și de la șes la mare, peste tot sînt oseminte ale bunilor și străbunilor, în țărîna pe care-au făcut-o să rodească, pe care-au udat-o cu sudoare, cu lacrimi și cu sîngele lor, pe care-au iubit-o și păstrat-o, ca pe lumina ochilor.

Numele lor, vrerea toată, dorurile lor zvîcnesc în sîngele și trupul nostru, în orice strop al ființei, cu fiecare clipă ce se adaugă — și-atunci cînd Timpul se furișează tiptil și în zilele în care galopează năvalnic, amețitor. Oriunde și oricînd, la orice pas, în urmă, în juru-ne, înainte e șirul lor întreg, nesfîrșit, fără moarte, sprijinind cerul, istoria, ființa națională.

Sînt meșterii, artiștii țărînei. Îndeletnicirea — uluitor de veche, de frumoasă și aspră. Firea li-i blîndă, dar neiertătoare, delicată și dură, înțeleaptă și naivă, răbdătoare, plină de modestie și de cutezanță. Inima, bogată și darnică. Vesel și trist, dar mai cu seamă senin și puternic li-i sufletul. „Format — zice Iorga — în mii de ani, în firea pămîntului, din freamătul codrilor, din floarea albă a primăverii, din raza soarelui, din ceața toamnelor și gerul iernilor, din toate frămîntările, suferințele, silința, gloria, din nesfîrșit de multe amintiri, îngrămădite pe urma morților, care, astfel, n-au murit întregi, ci din adîncul zăcerii lor sprijină răsfățarea la lumină a urmașilor, ce au venit din ei și trăiesc după dînșii".

Neostoită le-a fost munca. Plină de migală. De osîrdie. De demnitate. De umilință. De nădejdi și deziluzii. De îndestulare puțină și sărăcie multă, veac după veac. Mucenici ai pîinii, zămislitori ai bucatelor, pentru ei și mai cu seamă pentru alții. Prea de multe ori pentru alții și prea de puține ori îndestulător și pentru dînșii.

Și cîtă pîine și cît aur au strîns alții, veacuri în șir, din sfînta și necontenita lor strădanie!

Cînd l-au răpus romanii pe viteazul Decebal, cu pîinea și cu tezaurul Daciei Felix s-au întreținut, timp de 117 zile, serbările fastuoase și petrecerile îmbelșugate de la Roma. Și nu numai atît.

Cînd, timp de un mileniu, s-au revărsat, spre vechea Dacie, nesățioase urdii migratoare, ei, străromânii, un popor de țărani, s-au înfrățit cu munții, cu văile, cu apele și codrii, rămînînd statornici ca și stînca și izvoarele Carpaților, în timp ce aproape toate semințiile năvălitorilor au pierit, rînd pe rînd. Întemeind o civilizație agrară, pastorală, străbunii au căpătat statornicia și vitalitatea popoarelor străvechi, care, — aprecia George Călinescu — au supraviețuit tuturor vicisitudinilor, „prin retragerea la munte, de unde pot privi și ocoli invaziile"; vremea i-a însemnat „printr-o față brăzdată de vînturile alpine, de experiență milenară, printr-un ochi pătrunzător și neclintit de vultur, prin muțenie", comunicînd cu lumea „prin proverbe, ce condensează o înțelepciune stereotipă, atît de controlată prin vechimea rasei, încît, contribuția individuală este neglijabilă". Ei au căpătat, totodată, „o filozofie de sus: ce e val, ca valul trece!" Miorița, nestemată a geniului țărănesc străbun, concentrează o întreagă istorie românească, plină de sensuri și mituri, exprimînd filozofic și artistic, matricea unui popor, în ceea ce a avut și are esențial și durabil.

Cînd, în Evul Mediu, la început regii Ungariei și Poloniei sau hanii tătarilor de la Crîm, apoi, timp de mai multe secole în șir, ienicerii și spahiii otomani au rîvnit și amenințat vatra și ființa națională, ei, țăranii au fost apărătorii gliei — formînd „oastea cea mare", obținută, constata Vasile Pârvan, ca și în vremurile tracilor și geto-dacilor, „prin ridicarea în masă a populației țărănești". În strălucitele victorii de la Posada (1330), Rovine (1394), Baia (1467), Vaslui (1475), Codrul Cosminului (1497), Călugăreni (1595), țăranii români au constituit, nota Ibrăileanu, „stîncile de care s-au izbit, aici, în Răsărit, pierzîndu-și energia, popoarele barbare, care, dacă ar fi ajuns în Apus cu toată puterea mișcării inițiale, ar fi făcut imposibilă civilizația". Prin vitejia și eroismul țăranilor liberi, ale răzeșilor, Ștefan cel Mare devenea apărătorul întregii creștinătăți, cîștigînd astfel admirația Europei. Sub Mihai Viteazul, cel dintîi unificator al românilor, „țăranii făcuseră minuni de vitejie și — nota Bălcescu — dovediseră cît de puternică este nația cea mai mică, atunci cînd se luptă pentru libertatea sa".

Cînd, la sfîrșitul Evului Mediu și în toată Epoca Modernă, poporul român s-a aflat la granița și confluența celor trei imperii, otoman, habsburgic și țarist, trebuind, întocmai ca voinicul din poveste, să-și apere ființa la locul unde se băteau munții cap în cap, ei, țăranii, la Padeș, în 1821, ori la Blaj și Islaz, în 1848, au dus pe umerii lor revoluția, iar în 1859 și în 1877—1878, au ctitorit România modernă și au cucerit independența țării. La Grivița, la Plevna și Smîrdan, ori la Mărăști — Oituz — Mărășești, „țăranul român — aprecia în 1917, primul ministru al Marii Britanii, Lloyd George — a dovedit omenirii că este soldatul cel mai viteaz din lume, cînd i se dă posibilitatea să demonstreze această vitejie".

Și, cînd a fost nevoie să se salveze existența și autonomia statală, să se plătească tributul și alte angarale, tot ei, țăranii — formînd marea majoritate a locuitorilor, „talpa țării" — au fost sortiți să ducă greul. 14 milioane kg aur au stors imperiile vecine, din țărâna patriei, frămîntată cu sudoarea și lacrimile românilor.

Și, cînd cei lacomi, din interiorul țării, nobilii și boierii, i-au adus la disperare, prin lăcomia și nedreptățile lor, ei, țăranii și-au strigat energic și cu demnitate dreptul la o viață omenească, mai bună. La Bobîlna în 1437—1438, ori sub conducerea lui Doja în 1514, sau la 1784 sub Horea, Cloșca și Crișan, ca și la 1907, mucenicii pîinii, zămislitorii bucatelor și-au arătat lumii forța clocotitoare și setea de dreptate.

Și dacă Doja a fost ars de viu și dacă Horea, cel supranumit de Marx „eroul povestirilor populare și simbolul renașterii Daciei" a fost frînt cu roata, de către slujbașii nobilimii maghiare, nici o jertfă n-a fost zădarnică. Fiecare generație și-a lăsat urmașilor dorurile neîmplinite, vrerea de luptă, nădejdea în izbîndă — ca pe o torță vie, pe care nimeni n-a putut-o stinge.

Și dacă în primăvara aceasta se împlinesc opt decenii de cînd, la 1907, țăranii — care, ca și la 1848, în țara ce devenise prin ei grînarul Europei, erau încă, așa cum îi surprindea Bălcescu, „niște biete lighioane zdrențuroase, ieșite dintr-o vizuină, ce se numea bordei" — au trebuit să plătească prin 11 000 de jertfe îndrăzneala de-a se răscula și de a-și cere dreptul legitim la o viață mai bună, nepoții lor, alți 11 000 de țărani, tot într-o primăvară, în urmă cu numai un sfert de veac, participanți la revoluția de eliberare socială și națională pregătită și desfășurată sub conducerea Partidului Comunist Român, s-au întrunit în capitala țării, la 27—30 aprilie 1962, în cadrul sesiunii extraordinare a Marii Adunări Naționale, ca stăpîni deplini ai gliei strămoșești, ai roadelor muncii lor și, mai cu seamă, ca făuritori ai propriului lor destin, spre a sărbători izbînzile tuturor luptelor seculare: încheierea procesului istoric al cooperativizării agriculturii, al înfrățirii oamenilor și ogoarelor, al triumfului deplin și definitiv al socialismului, în orașele și satele României.

Urmașii celor căzuți la 1907, lucrători luminați și liberi, sînt astăzi avîntați în iureșul realizării unei noi revoluții agrare, socialiste, intensive, moderne. Sînt încă multe, complexe și grele sarcini de înfăptuit, pentru ca rodnicia ogoarelor înfrățite să fie pe măsura imperativelor înnoitoare, ale aspirațiilor socialiste și comuniste. Dar, Omul poate și trebuie să izbîndească, în tot ce-și propune.

(continuare în pag. IV)

Mihai IACOBESCU

Peste zările zării

O bucată de pîine în mîna lui
Șlefuită de veac și de pămînt
Ca un bulgăre năzdrăvan
Din care înflorește pădurea
În mai și cerul își clatină
Fruntea pe umărul său
De hotar al acestui neam.

Palma-i grea dă a rupe
Din miezul fierbinte
Și-n aripă de plug se preface
Răsturnînd aburinde răzoare
Din margini și nemargini de cîmpie

Și cum privește peste zările zării
Neclintit în rădăcini și-n așteptare
Pe creștet, iată, îi crește
O poartă asemeni amirosind a
Rășină și a ploaie curată
De care se sprijină un alt
Țăran cu o bucată de pîine
În mînă precum un bulgăre de soare

Ion BELDEANU

autograf — DINU FLĂMÂND

Stare a Nordului

Provenind din Nordul Ardealului, am simțit totdeauna atracția Nordului, mai cu seamă de cînd am migrat spre sud. Hiperboreean, adică acasă la mine mă simt și în Bucovina, această altă stare a Nordului românesc.

Peisajul, satul, spiritul locului, oamenii și nu în ultimul rînd literatura Bucovinei hotărăsc, și ele, drumurile spiritului meu migrator. În linie dreaptă, din Bîrgaiele mele transilvănene spre Bucovina duce aceeași paralelă trecînd peste dulcile Obcine. Pe aceeași linie dreaptă mi-a parvenit încă din prima adolescență versul plin de încîntări șoptitoare și de miresme al lui Labiș, iubirile lui prime cumpărate din librăria sătească Prundu Bîrgăului. Mi s-a părut fabulos faptul că cineva putea scrie atît de sigur, de posesiv, despre brazii mei, pe care-i credea ai lui. Nu m-am dezis afectiv niciodată de poezia lui Labiș deși poate tocmai cunoașterea devreme a ei m-a ajutat să nu imit o metrică atît de tentantă și de incantatorie. Deși om al nordului, simți la Nicolae Labiș o exuberanță de sudic, o năvală a spovedaniei care nu-ți dă răgaz să-i răspunzi cu indiferență. Trebuie să fi fost cuceritor mustăciosul rănit de prea năvalnică-i sinceritate, trebuie să le fi părut bucureștenilor un ciudat nordic desghiocat din găoacea morocănoasă în care se închid, de obicei, nordicii. Toate acestea sînt presupuneri. Cert este că simt deasupra cefei lui Labiș sclipind acel eminescian „diamant" al Nordului. Steaua noastră călăuzitoare...

Dinu Flămând

Ion Carp FLUERICI: „Casă din Bucovina"

A PRIVI

Imaginînd o excepție

De cînd știu eu, în spațiul radiofonic românesc răsună diurn o voce de bucovinean dezinvolt prezent la tot ce se întîmplă esențial în viața, munca și simțirea oamenilor din această parte a țării. Ascultîndu-l îl recunoști de la cea dintîi propoziție:

Din Suceava transmite...

De la Leșul Ursului, citadelă a mineritului sucevean, vă facem cunoscută o nouă și remarcabilă faptă de muncă... Ne aflăm cu microfonul pe platforma industrială rădăuțeană... Vă informăm din Dumbrăveni... Astăzi se deschide decada culturii...

Întotdeauna acolo unde se petrec lucruri importante, mereu discret și zîmbitor, întotdeauna căutînd oamenii adevărați și faptele lor adevărate, întotdeauna vorbind despre alții. Și parcă e nedrept că nu face niciodată o excepție, că nu vorbește niciodată despre el, sau despre ei, colegii lui, reporterii, autori ei înșiși de fapte adevărate.

Imaginînd o astfel de excepție ce-ar fi ca în una din zilele lunii martie să-l auzim rostind:

„Din Suceava, stimați ascultători, vă prezentăm astăzi pe chiar omul care vă vorbește mereu de la acest microfon, despre care ar trebui să spunem că este martorul consecvent și implicat în tot ce s-a înfăptuit pe meleagurile sucevene în ultimii 40 de ani".

Cronicar îndrăgostit de oamenii și realizările așezărilor bucovinene, a vibrat cu pasiune alături de cei care au pus temelii combinatelor, fabricilor și unităților economico-sociale sucevene, cartierelor noi din Suceava, Rădăuți, Vatra Dornei, Fălticeni, Cîmpulung Moldovenesc, Gura Humorului sau Siret; a vorbit întotdeauna cald despre dîrzenia minerilor din Călimani, Crucea sau Fundu Moldovei; a consemnat an de an drumul parcurs de la înființarea primelor cooperative agricole pînă la suprema satisfacție obținută de oamenii distinși cu cele două titluri de eroi ai noii revoluții agrare; a relatat despre bogăția și diversitatea patrimoniului cultural al muzeelor noastre; a consemnat despre dezvelirea marilor noastre monumente — Petru I. Mușat, Ștefan cel Mare, Dragoș Vodă și Zimbrul, Mihail Sadoveanu; a povestit despre marile evenimente culturale care au înscris meleagurile sucevene în geografia spirituală a patriei. Alături de această carte vorbită țării zi de zi, în toți acești ani, faptele lui la fel de adevărate ca și cele ale zecilor de mii de oameni despre care a vorbit, sînt cărțile lui de poezie intitulate simplu Din nord (1972), Pădurea românească (1976), Tîrziu, în decembrie (1981), Noapte de grație (1982). Sînt cărți din care străbate seninătatea și frumusețea gîndului, sensibila aspirație de a deveni pe albastrul cerului de Voroneț tangentă la triunghiul de cocoare. Acest om care a împlinit 60 de ani se numește George Damian.

Alexandru TOMA

REPORTER

DESPRE GÎNDUL ADÎNC

Constantin Alecsei este un bărbat înalt, uscățiv, poate puțin obosit și, de aceea, lăsînd impresia de absență. Nu-și privește interlocutorul în ochi, ba chiar caută parcă pe deasupra lui. „Chestie de înălțime", glumește, știind, probabil că gluma aceasta l-ar putea face suspect de lipsă de modestie. Îl privesc și-mi dau seama că semeția aceasta a sa are, la cei peste șaizeci cîți numără, ceva temeiuri măcar și pentru puținul fapt că e un om în vîrstă. Dar aceasta nu-i decît un simplu și naiv gînd concesiv, cînd, iată, este un om cunoscut oriunde în județul Suceava, pe seama lui circulă istorii, în sat orice copil fiind în stare să scrie, la ora de compunere, cuvinte despre el ce ar pune pe gînduri reporterul. S-a și împăcat puțin cîte puțin cu celebritatea aceasta, încît mă cam descumpănește atunci cînd, ridicîndu-se să mă conducă, zice: „Ei, a cam venit vremea altuia...". Cine? Greu, foarte greu de spus. A încercat și a reușit atîtea, s-a zbătut, a luat asupra sa și a izbîndit atîtea, încît altul n-a avut vreme să încapă. „Ba nu, mi-ar zice. Fără acești răbdători și răzbătători calafindeșteni, n-ar fi fost vorba de izbîndă".

Cîndva slujitor la baronul Capri — stăpînul celor mai bune pămînturi de aici —, Constantin Alecsei este președinte de la întemeierea cooperativei. Evoluția acesteia în cei douăzecișicinci de ani poate fi sintetizată în trei cifre: producția globală a crescut de 11 ori, averea obștii — de 13 ori, iar producția, în sectorul mică industrie, de aproape 170 de ori. Nu rezistăm tentației de a mai adăuga una: C.A.P. Calafindești are un cont curent în bancă de vreo 15 milioane de lei... Iată de ce a fost în stare un țăran cu ai săi, victoria lor nefiind, mi se pare, inferioară, prin semnificații, celei a industriei românești ce a pregătit cu răbdare nașterea acelui celebru tractor strivitor de veninoase și deșarte prorociri. Mănușa a fost aruncată cu noblețea unui soi de oameni cunoscîndu-și bine resursele și știind și mai bine să-și valorifice șansele.

Dar, zice Constantin Alecsei, victoria s-a hotărît, înainte de toate, asupra lor înșiși. Un gospodar s-a opus, atunci cînd ideea a fost supusă aprobării obștii, îmbunătățirilor funciare, mai exact drenajului. „Să nu-mi spuneți mie pe nume, a spus el, dacă iese ceva! ...". Culmea e că a ieșit, Calafindeștii dispunînd astăzi, în

(continuare în pag. IV)

Dumitru TEODORESCU

GELLU DORIAN:

Poeme introductive*)

Ceea ce frapează în volumul de versuri al lui Gellu Dorian este propensiunea teoretică deschisă către clasic. Nu unele titluri de poezii (**Exordiu, Epistolă sau apropiere de clasici** ș.a.) ne-a condus către această constatare liminară, ci alte semne care țin de substanța cărții: opțiunile filosofice și culturale, ideația poemelor (programatic subliniată), influențele (pe ansamblu bine asimilate), în sfîrșit, dar nu pe ultimul plan, perspectiva estetică în care se situează tînărul poet. Volumul, o spune chiar titlul — **Poeme introductive** —, este unul de început. Condiția aceasta, în circumstanțele actuale ale galaxiei Gutemberg, nu presupune absența unui program, cum se întîmplă, deobicei, la debuturi, cînd începătorii nu doresc mai mult decît să-și afirme vocea. Gellu Dorian este un poet ambițios in sensul pozitiv al cuvîntului, dotat, deci, și cu certitudinea bogăției filonului său creator. De aceea el lansează aici premisele unei activități viitoare, mai precis, expune o platformă. Demers, credem, esențial și elocvent la această vîrstă a talentului; nu lipsit el de inconsecvențe, nu scutit de confuzii, dar, ca gest al debutului, întru totul onorant. Nu prezintă vreo importanță de cîte ori va deroga de la această platformă în viitoarele volume; constatăm însă infidelități încă de acum. Bunăoară, polemizează cu lirismul pe care îl aude „horcăind" undeva în urma poetului angajat in cursa neiertătoare către adevărata poezie — cea intelectuală. Personal nu avem nimic împotriva poeziei non sau a celei antilirice; le acordăm același statut. Dar poetul însuși cade uneori în lirism, acest „păcat" post-clasic, ba chiar se întîmplă să eșueze în sentimentalism: „Ce dor mi se face cînd plouă mărunt / și ceasul se lasă lichid pe perete, / caut prin ploaie, caut prin lut / sărutarea ta lungă, amară, cu sete".

Titlul primei părți a volumului — **Exordiu** — ar putea denomina intreaga carte care este, in intregime, un fel de „captatio benevolentiae". Autorul nu-și propune atit să declanșeze simpatii in public, cit să se autodefinească, să-și circumscrie eul liric prin raportare la sine, la poezie (G. D. scrie totdeauna, cu intenție clară, „Poesie"), la lume. De la un capăt la altul al cărții el scrie, deci, o „ars poetica". Și o face cu aplicație, căci tot ceea ce iese, in volum, din acest perimetru, este superfluu.

Optind pentru clasicism, își orientează terminațiile radiculare către Socrate și Aristotel. De la primul a reținut, se pare, și unele dintre propozițiile filosofului despre frumos, dar, in mod cert, celebrul „gnothi seauthon": aplicat cu ponderație poeziei (înțeleasă ca efort de autocunoaștere) îndemnul socratic generează confesiuni — autoportrete lucide și decantate; chiar dacă nu are nimic comun cu idealul clasic, narcisismul rămîne una din invariantele poeziei. Atenție însă! Se insinuează, pe alocuri, pericolul egolatriei, mortal pentru un poet care aspiră la starea de seninătate a clasicului. Fiindcă spre un astfel de echilibru tinde tînărul poet: „Ca la asfințitul soarelui să fiu liniștit, rugăciunea / mea să se indeplinească, toate ale păcii le implinesc, toate / ale iubirii, ale vieții".

Făcînd profesiune de credință pentru Aristotel („Poemul este un corp viu"), Gellu Dorian optează, de fapt, nu pentru idealul artistic al Marii Grecii, ci către cel alexandrin, mai degrabă. Cultul cuvîntului — „Cuvintele sint singurele perfecțiuni imateriale", afirmă el cu o tinerească superbie —, dar mai ales convingerea (atit de veche și atit de modernă!) că arta este mai vie și mai plină de adevăr decit viața își au sursa cea mai indepărtată in elenism; de altfel aderența autorului este deschisă: „Din cenușă zborul, / ochii pășesc peste Alexandria atitor milenii. / / Ea e încăperea a toate!". De aici încrederea lui în permanența clasicismului („Eu descriu / un fragment dintr-un antic modern") și refugiul decis în poezie: „cîntecul e singurul echilibru". De la Horațiu, de mai multe ori invocat, se prea poate să fi reținut, în primul rînd, mult cunoscutul „exegi monumentum aere perennius".

Aceste opțiuni care țin de substanța ultimă a poeziei pe care o scrie, îl leagă fără echivoc de Nichita Stănescu. Nu pornim, în această afirmație, de la asemănările de zicere din cîteva poeme precum **Cartea Logos** sau **Punctul Omega**; mai importantă și cu consecințe mai adinci ni se pare congeneritatea cu poetica stănesciană din **Laus Ptolemaei**.

Care sint consecințele directe in poezie ale unui demers de autoedificare, după părerea noastră convergent și bine articulat? Exceptînd acele texte exterioare temei ori depășite ca vîrstă, o poezie a verticalității ideatice, elaborată după o retorică neezitantă și cu un coeficient apreciabil de personalitate, mai ales in privința altoirii suprarealismului pe un trunchi clasic.

Gellu Dorian a ales un drum dificil; continuarea lui nu este o simplă chestiune de consecvență. Un astfel de exordiu este, de fapt, un contract care presupune mari obligații.

Mihail IORDACHE

*) **Gellu Dorian**: Poeme introductive, **Ed. Junimea, 1986.**

DORIN BACIU:

Pasărea pre limba ei*)

Țărani, șantieriști, șoferi, artiști, un inginer, un economist, o tînără profesoară stabilită în București, un ofițer de miliție, o muncitoare la fabrica de confecții a unui oraș de provincie și fiica ei, un gestionar condamnat, un constructor de poduri, închis și el pentru un timp, un preot și chiar o călugăriță — o deschidere socio-profesională și morală amplă: o crimă și încă o tentativă, o înmormîntare, vedenii, vise, amintiri, afaceri murdare, acte justițiare oficiale și private, călătorii dialoguri și „considerații cvasisociologice", o seducție și o înfiere — toate într-o construcție epică de optzeci de pagini dense numai aparent și strînse ca într-o centură de siguranță sub un titlu frumos: **Pasărea pre limba ei*)**. Nu nemotivat acest titlu, întrucît există aici nu una — bătrînul Petre Ojog —, ci mai multe păsări ce pre limba lor pier: Vasile Ojog, Badale, frumoasa domnișoară Elena și, la rigoare, altele. Din păcate însă, motivat subțire, în maniera cuvintelor scrise întors sub ghicitorile cu informații neconcludente, aleatorii. Căci fără acest titlu, am fi citit cartea intre hotare semnificative nu neinteresante, dar mai puțin largi — doar ca pe un caz literar, al bătrinului Ojog, cel care, contemplindu-și viața consumată sub semnul orb al destinului, se erijează vindicativ in destin pentru domnișoara Elena, unealtă, după el, a fatalității care il desparte, intr-o altă ipostază, de soție și acum de singurul fiu. Și am fi acceptat și mai anevoie o parte a intruziunilor narative despre domnișoara Elena și sateliții virili din sfera ei de atracție — cu efect deconcertant pentru intreg, focalizind intr-un centru de interes secund, realist și care acționează dizolvator asupra primului, cel din jurul personajului central, afin fantasticului. De aici, indiferent de titlu, fisura care compromite tehnic unitatea cărții: o perspectivă naratorială adoptivă, derivată din viziunea subiectivă a personajului Petre Ojog, se compiinește fără cuvinte precauții in ordinea semnificației — iar titlul devine in acest context moralizator și e păcat — cu o perspectivă obiectivă, omnisciențtă. Vrem să spunem că în economia unei compuneri care e prea deșirată pentru a fi nuvelă și prea grăbită pentru a fi roman — deși roiesc în jurul ideii lui Dorin Baciu sensuri indicind o vocație de reprezentare epică remarcabilă —, această supraincărcare cu elemente din planuri și moduri de reflectare diferite comportă mai multe disfuncții decit foloase. Pe de altă parte, paralel refuzului construcției de a sprijini cartea, se poate vorbi și despre un renghi jucat de mijloacele de limbă și stil — de fapt, primele care provoacă suspiciuni la lectură, dată fiind notația care evocă, uneori stingheritor de puternic, scriituri cu individualitate patentă sau aleargă cu exuberanță facilă printre banalități. Dovadă că dintr-o poveste precum cea cu pasărea și limba poate să decurgă risc destul și pentru un autor.

Aurel BUZINCU

*) **Dorin Baciu,** Pasărea pre limba ei, **Ed. Junimea, 1986.**

PROZĂ

Strigătul Elenei

Am uitat să-ți spun decuseară că o să dorm visul acela cu sfîrșit încet și trebuie să-l aștept cum se termină fericit iar noi să fim voioși miine toată ziua și poimîine pînă la amiază.

(L-am luat povestit de poet care s-a jurat cum poate împărți fiecare zodie după simetria bilaterală).

Cîteva secunde intregi voi trece prin atacama noastră strălucindu-ne de la creștete pînă la tavan.

La jumătate mă subțiez ca mătasa, pielea cerne, iar oasele curg molcom.

Imi rămine un strigăt și il strig temindu-mă că nu voi ajunge la capăt.

Iar tu m-ai fost văzut și auzit și ris că nu era nici o spaimă în toată incăperea și ai spus vino puțin inapoi.

Unde te duci tu și mă inșeli și strigi după iubita asta a ta atit de depărtată și inaccesibilă.

Te-am văzut pregătit de alaltăieri și ieri toată ziua.

Cum mergi prin aer pe drumul irisului tău vegetal pașii ți se amestecă, nu știi unde aajungi, ai să cazi și aud cum nu te știi intoarce și trezi apoi.

Cred că a trebuit să-ți spun cum caut...

Și ai fost lăsat fereastra deschisă și păsări mici, imbrăcate in culori adevărate ciugulesc cuiburi de țărină și imi cad cioburi in ochi.

Te-am trecut și așezat nopți egale pînă la mijlocul apei și de ce să vedem, dinainte cum vom fi la ziuă.

Hai să dormim încet și eu am să te amăgesc și dimineață am să mărturisesc rușinat cum întilnesc drumul ei venind la mine.

Și cum lungesc literele toată noaptea cînd îi spun c-o iubesc ca să-mi iasă un hexametru și să-l pun în locul celui stricat de mine la început.

Mircea TINESCU

Caii orbi

Trece căruța prin mijlocul cîmpului, vara, prin colb, pe drum de căruțe, făcut demult. Noi stăm sub coviltirul ei de vară, mai subțire. Eu stau în spatele căruței, pe coada ei, desculț. Picioarele-mi ajung în praf. Rămine urma degetului meu mare. Floarea soarelui e aproape coaptă, se seceră griul. Bătrînul Starobinski ține hățurile, legănîndu-le. Lingă el, Jack și Antonie, tunși abia de aseară, cu pălării de paie.

Ferma încă nu se zărește, e departe, spre răsărit, din cărămizi, acoperită cu țiglă roșie. Cit vezi cu ochii numai cimp! S-au copt și pepenii. Bătrinul cere o gură de cafea caldă, își lunecă mina sub cămașă. Nu ne grăbim. Dintr-o dată vintul întoarce incet pagina in văzduh. Se bițiie praful, de plăcere. O pală face inconjorul căruței. Parcă e cineva in mijlocul vîrtejului.

Plutim acum intr-un lapte inecăcios. Bătrinul Starobinski își incarcă pistolul. Facem și noi la fel, Jack, Antonie și cu mine.

Trădătorii din fermă vor fi, iată, pedepsiți! În noi nu-i loc pentru nici o milă. Ferma trebuie să fie pe aproape. Se-aud obloanele închizîndu-se. Le-o fi frică!

Praful ăsta mizerabil se scurge și el ca intr-o trompă. Ne tragem îndărăt prin gura mare a coviltirului.

— Atenție! strigă Starobinski, Jack, unde dracu ești?

Ne strecurăm toți după Jack, pe un coridor mai înalt. Lumina oricum e mai bună aici. Urcăm treptele de piatră, late. Cîteva. Sîntem cu toții la ferestre. Dinspre cîmp zarea se limpezește de praf.

— Parcă aud o căruță! zice Antonie. Mizerabilii trădători de sub coviltir vor plăti!

— Foc! strigă bătrînul și armele noastre ne-mping înapoi.

Din ceață ies acum doi cai albi, mari și orbi. Pe piepturile noastre și pe ale lor de abia deslușim pete roșii de sînge, ca urmele unor buze subțiri!

Convorbire cu Miguel

Era spre miezul nopții, într-o joi, de la sfirșitul lui decembrie. Terminasem de citit cîteva schițe de J. J. Arreola, cînd mi-a venit poftă să aprind o țigară.

Am luat superbul pachet de „Snagov" care mă aștepta lingă scrumiera mea albă și am aprins una dintre aceste aromate și plăcute țigări. Am dat să întredeschid geamul, spre a lăsa cale fumului să colinde universul, cînd am zărit silueta celui care, în contrast cu zăpada imaculată de pe acoperișul vilei vecinului meu, părea o cioară enormă și nimic altceva. Am deschis atunci și mai tare ochiul ferestrei, ca să-l zăresc cum trebuie pe răufăcător.

— Hei, tu de colo, ce faci!? Hoțule!

Vocea mea se vede că nu l-a prea speriat, mai ales că mi-o domolisem oarecum de teamă să nu scol toți vecinii.

Peste o clipă, matahala a învîrtit in aer ceva, o funie la capătul căreia se găsea o cange din acelea cu trei gheare, aruncînd-o în direcția casei mele. Un avînt, și iată-l zburînd spre mine. Mă așteptam oarecum și nu mi-am pierdut firea. L-am primit cu brațele deschise, strîngîndu-l foarte tare, cu puterea pe care ți-o dă disperarea. Pălăria lui neagră, trasă pe frunte, mă gîdila spre rădăcina nasului, ceea ce însemna că sînt cu ceva mai înalt decît el. I-am azvîrlit-o dintr-o mișcare. Fața i s-a crispat, apoi s-a destins într-un zîmbet cît o mare crevasă.

— Miguel! am șoptit eu. Tu ești?

Strînsoarea brațelor noastre a devenit și mai puternică, dar în ea nu se afla nici o amenințare.

— Evrica! Dumnezeule, ce întilnire plăcută! Cît să fie?...

—Zece ani, domnule, zece ani. De pe faleză. Erai cu buna ta soacră.

Ne-am așezat. Am destupat sticla mea veche, cu vin de Macea. Am plîns unul pe umărul celuilalt. Cînd a sunat căpitanul la ușă eram încă treji.

— Domnule scriitor, bîigui el, am primit un telefon, de la vecinul dumneavoastră, că cineva... prin fereastră... Știți bine cît ținem noi la integritatea operelor...

— Prostii, dragă Mihai, prostii! O obsesie a lui mai veche. Stau aici de aseară cu prietenul meu și n-am văzut nimic.

Mihai Pustnicu pleacă. Mașina lui porni greu și sculă tot cartierul. Miguel se culcă în biblioteca mea. Pe la prînz urma să mergem la o vînătoare de iepuri. Ziarul de dimineață arăta data de 20. Ceasul arăta ora șapte.

Marcel MUREȘEANU

TITUS VÎJEU

Scrisoare

de-o seamă cu viața

Pînă-n metale coboară copacii
patriei mele,
acești oameni de lemn, fericiți,
cînd cade o nouă zăpadă
peste cea rămasă în munți
din anul trecut,
din veacul trecut,
din evul trecut.
Pînă-n metale, pînă în sarea
oceanului de început al lumii,
pînă ating săbiile îngropate
de primii războinici coboară
ei, cei de-o seamă cu viața.

Scrisoare

către Mihail Kogălniceanu

Clepsidra amintirii nu scutură nisipul
ci sîngele din iarba crescută dezinvolt
lîngă puterea vieții in care trecem chipul
ce-avu Kogălniceanu în popolul invoit.
Clepsidra amintirii ne vindecă mîhnirea
de-a fi fost neliberi vreodată — ce contur
nedrept fu spart atuncea, cînd vru nemărginirea
cea dulce-a libertății poporul în murmur!
Clepsidra amintirii — arhaică săgeată
ne picură în sînge același sacru dor
de a păstra cuvîntul ce-n literă săgeată
și nu cuvîntul numai, ca pe un biet decor
ci însuși duhul vorbei numită libertate,
independența sfîntă și sfîntul tricolor,
și toate înseși cele ce nouă ne-au fost date
de cei căzuți în lupte spre-a ne zidi popor.
Ci însăși marea sevă înfiorînd tulpina
acestei patrii care culege astăzi rod,
ci însăși nemurirea ce ne compune cina,
ci însăși libertatea, superbul nostru cod.
Ci însăși marea orgă a stelelor ce cîntă
armonioase imnuri în spații ce ne vor,
ci însăși jertfa care și azi binecuvîntă
acest pămînt cu jertfe ce încă ne mai dor.
Clepsidra amintirii nu picură nisipul
ci sîngele în ierburi crescute dezinvolt
lîngă puterea vieții în care liber, chipul
ce-avu Kogălniceanu fu popolul involt.

Scrisoare

către Dimitrie Cantemir

Om cu plete de lumină,
om cu sufletul departe,
viitorului scriindu-i
cea mai înțeleaptă carte.
Om cu trupul de luceafăr,
incrementa, decrementa,
cu privirile-n istorii,
în trecuta și-n prezenta.
Falnic domn, vorbind cu Prutul,
domn întreg la chinga minții
și la care se închină
și copiii și părinții
și spre care merg în seară
cu argint în piept și rogu-l
să-mi citească vers în scară
și isprăvi cu Inorogul...

A doua scrisoare

către Nichita Stănescu

Azi știu: amintirile erau pentru tine
fotografii ale viitorului
cînd mi-ai spus atunci, la Astibo:
„ia tu scutul macedoneanului și să
străbatem culoarul acesta
al efemeridelor,
să ieșim din orașul de sodă caustică
arzînd cu lumina lui vietățile și
dealurile, pînă la curtea
lui Filip. Și hai,
vine toamna, așează-te sub
coiful împăratului lumii, hrănește
cu pîinea mucegăită din sufletul tău
amărîții de porumbei, de doi porumbei
care traversează piața cetății pe jos,
precum pedestrașii
lui Alexandru.
Și nu te mai gîndi, nepriceputule
la gîtul cel alb
ca spuma oceanului
al Mariei nefericite de Stuart
căci pentru el era
pregătită
centura Macedoneanului..."

Scrisoare

către Limba Română, la Ipotești

De din vale de albine
grăiesc Doamnă către tine,
tu, un fagure de miere,
limba mea de înviere.
De mai dincolo de fluturi,
cînd spre mine tu îți scuturi
verbele, latine scuturi,
dinspre nobile-nceputuri
știu că moartea n-o să vină
pe-o elitră, pe-o albină,
nici pe stelele din cînturi,
nici pe albul cast din fluturi,
numai Viața stă să nască
din grăirea românească,
o, și moartea-i tot o viață
în celesta dimineață
cînd pe firul ierbii paște
roua care ne mai naște
încă-o dată și-ncă-o dată
limba noastră nestemată.
De mai dincolo de moarte
îți trimit, Măriță, carte,
limbă de argint, cerească,
fericit, avut-am parte
de o limbă românească.
Nimeni nu ne mai desparte.

Mesteacănul și puterile albului

A împlinit 60 de ani... Cînd în liniștea transparentă a ceasului din zori aparatul de radio îmi aduce vocea lui, voalată la suprafață și caldă în adînc, venind parca de la capătul unei țigări care nu s-a stins toată noaptea, îmi zic că începe o zi fastă. Este ca și cum mi s-ar spune că meleagul acesta al nostru, din Nord, sprijinit pe munți și pe ape, își rostește prezența la apelul de dimineață al țării. Veștile spuse de el sînt întotdeauna bune ; și George Damian le zice ca și cum ar fi acolo : într-o uzină care niciodată nu doarme, sau la o stînă din singurătățile Rarăului unde oile încă pîlpîie alb pe apele somnului sub steaua ciobanului ; în pragul unei cabane aurii de molid din sîmburele verde al pădurii, ale cărei voci așteaptă clopotul soarelui, sau între cărțile unei biblioteci în care cuvîntul are fără odihnă ochii deschiși. Și totdeauna sub veștile lui este așezată, ca și cum altfel nici nu ar fi cu putință, o umbră de vers.

Nu mi-l pot închipui la masa de scris. Poeziile lui, spontane și mereu proaspete, par a fi scrise din mers, într-un permanent neastîmpăr și, uneori, într-o hîrjoană cu lumea și cu timpul. Sau, în aceeași măsură, rostite la un microfon imaginar — un trandafir de seară, bunăoară, ori o ureche de cerb. Un permanent neastîmpăr lăuntric, ce de atîtea ori răzbate frumos la fața ființei și a poemului vorbește despre tinerețea eului întreg care, la el, nu s-a poticnit în rîgăliile timpului.

Fiind foarte al Bucovinei și-a asumat în poezie tot ce este al ei : și vechi și nou, și ce ține de permanență și ce se spune destrămărilor timpului. Cărțile lui au nevoie, ca de o ramă, de priveliștea sub cer schimbător a plaiurilor de sus, George Damian și-a întemeiat rădăcinile aici și-a înțeles că-i este de ajuns. Silueta lui de poet ne evocă un mesteacăn care încearcă mereu, pe propria-i ființă, puterile albului.

Mihail IORDACHE

Îți amintești

Iubita mea ce-nfiorare rară
Mă tulbură misterios în fiecare primăvară
De ochii mei te luminează și acum
Ca pe o pasăre nemaivăzut de minunată
Ca prima dată ca prima dată...
Iți mai aduc aminte par-a trecut un veac
Cum înfloream salcîmii sub blînda scînteiere a lunii
Și eu cum te ningeam cu flori de meri
Cu sfinte flori de tei
Iubindu-ne înzăpeziți
De flori și noaptea pe alei ?
Iți ma iaduci aminte parc-a trecut un veac
Cum viscolea în violet bătrînul liliac
Și cum ne-nvăluiau tăcerile pe rînd
Din cer venind de sub pămînt urcînd ?
Iți mai aduci aminte parc-a trecut un veac
Cum dezlegam noi tainele cerești
Cum trecătorii cei bătrîni și triști
Ne urmăreau bolnavi de-o boală neștiută
Pe-atunci de-nlănțuirea noastră mută
Sub viscolul cel violet de sub bătrînul liliac
Iți amintești parc-a trecut de-atunci un veac ?

Portretul vînătorului de fluturi

Lui Ioan Carp Fluerici

Stau încorsetat în rama lemnului uscat demult
Nisipul sticlei naște mici roiuri de albine
Simt cum limba mi-i tăiată și cuvîntu-mi este mut
Stau și moartea de cînd tînăr mi s-a cuibărit în sînge
Precum prima mea iubită mi se strecură-n privire
Somnul ramei mă supune și nestăvilit se strînge
Ochiul cel rănit de moarte stă s-asculte miezul-nopții
Cum colindă prin orașul scufundat în somnul greu
Ce n-am fost în stare oare ce n-am fost în stare eu
De mă tem și-acum de unda vîntului scăpat din frîie
Și de cerul peste care spînzuratul curcubeu
Cu luminile-i ciudate cobora să mă mîngîie
A trecut de Crucea Nopții osia din Carul Mare
Și prin holdele de stele de pe cerul fără margini
Se aude vers de spaimă ca o tainică chemare
Semnul ramei mă supune sticla-mi intră-n ochi și doare
Lîngă pat privind tabloul a venit acum și mama :
— Unde-ai fost atîta vreme cîte vămi te-au vămuit ?
Mut rămîn doar cu privirea un răspuns aș vrea să-i dau
De ce ești atît de singur și de trist mă-ntreabă iar
Fac eforturi disperate să-i răspund dar în zadar
Mama mă privește tristă și îmi face tainic semn
Bun rămas copil de aer bun rămas copil tîrziu...

Constelația berbecului...

Această lună timp cu largi deschideri
Cînd fiecare vers al meu e-o întrebare
Și cînd frumoasele femei adorm abia în zori
Pe un țărm ciudat al nemuririi...

Acum cînd cerul se aruncă în amurg
Iar doamnele iernei mai speră prin copii
Doar noi statornici și spăimoși
Mai întrebăm oglinda în neștire...

Frînturi de liniște și vis
Tăcere albă peste sufletul meu
Ucis ca un cîine fără vină
Ca o femeie hulită în tîrgul
De mărfuri furate
Cine mai știe ce-o fi (să fi fost ?)
Ce-o să rămînă...

Tîrziu

Mă vizitează tot mai rar iubita
Pe ascuns în haine albe îmbrăcată
Ne mîngîiem cu ochii să nu murim de dor
Vecinii stau la pîndă iar cîinii lor sînt slobozi
In cameră pătrunde pășind încetișor
Parfumul altor vremuri din tinerețea mea
Iubita ține-n mînă o rătăcită stea...

Șaizeci

Ce noapte lungă ne-nfășoară pe-amîndoi
Guri leneșe ne macină cu grijă
Iar noi privim la frunza care cade
Rostind o rugăciune pentru-apoi.

Este un timp tîrziu o liniște rîvnită
Un fel de pace ne-ncheiată
Cînd iată ne-au crescut copiii
De teama lor — lăsîndu-i ca să zboare —
Murim încet ca frunzele ce-s trecătoare...

Ce noapte nevăzută și vicleană
Și ce iubire rece fără rană
Ne-nlănțuiește încă pe-amîndoi...

George DAMIAN

PERMANENTE

Amintiri cu poetul Traian Chelariu

Pe Traian Chelariu l-am cunoscut în anul în care a venit ca profesor de filozofie la Institutul de învățămînt superior din Suceava. Știam doar că volumele de versuri „Exod", „Aur vechi" și „Zaruri", aflate printre cărțile familiei, erau opera lui și că acest om deosebit era fiu al Dărmăneștilor, deci sucevean. Consătean cu soțul meu — s-au aflat de rude — ne-am împrietenit imediat, prietenie continuată în vreme, prin cei rămași în viață dragi lui. Ne întîlneam des și adesea ieșeam împreună prin jurul Sucevei sau adăstam în preajma bijuteriilor bucovinene de la Voroneț și Dragomirna mai ales.

Expansiv ca o coroană solară, păstra în mers și-n mișcări sprinteneala vie a tinereții ; prea ades ne uimea prin nostalgia ce-i învăluia privirea. Devenea visător și deseori se retrăgea de grup, alegea un colț de refugiu, de unde revenea printre noi cu cîte o mică perlă în care vibrau „cuioare și sunet și dantelare și curcubeie și spații de pulbere lichidă". (Casă pe nisip). Ne așezam cu toții pe covorul primitor al ierbii și închegam discuții despre poezie, despre confrați în ale scrisului, pe care i-a cunoscut bine : Lucian Blaga, George Călinescu, Tudor Vianu, Tudor Arghezi și cîți alții. Natura îi era apa și sarea vieții. Era zbuciumat de întrebările fără răspuns : „Te-ntrebi : Destinul este ? Nu există ? / Ni-l facem noi ? Sîntem argilă ? Ceară ? / Ne modelează fără să ne ceară / Nicicînd părerea ? Negrăit de tristă / Ne-ar fi viața, și așa precară" (Sonete pentru tine).

În primăvara anului 1965 l-am purtat pe locurile copilăriei. Ajuns în Dărmănești a bătut cărările unde îl chemau amintirile. Alta era casa, dar toate celelalte erau aceleași. A îngenunchiat pe iarba fragedă, a sărutat pămîntul, s-a săltat, a coborît în beci. A revenit sub soarele primăverii. Impresionată, îl priveam... Sprinteneala gesturilor era în dramatic contrast cu apele ochilor. Șoptea ceva. Surprinzîndu-mi privirea mi s-a adresat : „Tu nu te mira / că vorbesc cu piatra / cu lighioana / cu buruiana..." Și a scris poezia „Poetul", pe care o am în manuscris.

Apoi ne-am urcat spre pădure. Îl simțeam trist. Amintirile îl copleșeau. Privea botul de deal dinspre Costina și Mihoveni, s-a răsucit și, sprinten, s-a cocoțat în vîrful unui arbore, ca să zărească turlele bisericii lui Ștefan cel Mare din Pătrăuți. A coborît și s-a afundat în pădurea înmuguriță. L-am lăsat o vreme... Picura seara. Ne-am apropiat de el. Scrisese. I-am furat un rînd : „Sînt iaduri de gheață și ceruri încinse"...

Ne-a povestit cum, adus într-o vară la tîrg la Suceava, a văzut pe capul bărbaților pălării de paie, ușoare, aurii, frumos împletite. Amărît că ai lui nu aveau bani să-l bucure cu așa frumusețe, întors acasă și-a făcut atelier lîngă o căpiță de paie și și-a meșterit o pălărie aurie. Cine era ca el ? Dar bucuria i-a fost de scurtă durată. Trimis cu vaca la păscut, blîndul animal i-a adulmecat pălăria, i-a înșfăcat-o în gura-i flămîndă și...

A doua zi, mi-a oferit ce-a scris în pădure : o poezie datată, fără titlu : „Ca pe un finister dintr-o dată, / Contemplăm uimiți adîncimea imensă a mării temute. / Masca limbajului nostru, cu mîndri luceferi grimată / Nu-și recunoaște cuvintele mute" (Masca, manuscris).

Iolanda FILIPESCU

INEDIT

Cerul primăverii

Dăruiește-ți gînd și dor
Visului luminii.
Rod să lege, iată-i vor
Zarzării grădinii.

Orizonturile-nscriu
Rîuri ample-n arce.
Timpul torc, iar auriu,
Tainicile Parce.

De pe codri au căzut
Brumele tăcerii,
Crește-n zări nemaivăzut
Cerul primăverii !

Traian CHELARIU

RECENZIE

ARTUR GOROVEI:

literatura populară (II)

Edițiile critice, ca mai toate instrumentele de lucru absolut necesare activității de cercetare științifică majoră, par a fi hărăzite, dacă e să judecăm după priza lor inconsistentă la critica de întîmpinare și susținere, unui rol de cenușăreasa.

Iată de ce nu trebuie să rămînem surprinși dacă unii motivează indiferența criticii față de atari lucrări prin impresia că, subiacent, s-ar manifesta un anume soi de „teamă" ca nu cumva ele să polarizeze (în detrimentul cui ?!) atenția publică (în paranteză fie zis, cu sau fără aportul publicisticii, ele nu au cum să nu capteze atenția necesară, însă indiferența criticii dă naștere la nedumeriri și suspiciuni care vor sfîrși, în cele din urmă, printr-un efect de bumerang).

Situația invocată aici poate fi ilustrată, între altele, și prin intermediul ediției critice a operei folcloristice a lui Artur Gorovei (îngrijită de Iordan Datcu), a cărei apariție decurge prea anevoios, probabil și datorită scrupulozității profesionale a editorului, dar cu siguranță că și din pricina mecanismului editorial, pentru că în decurs de 13 ani au văzut lumina tiparului doar trei volume : unul la Editura Eminescu — **Cimiliturile românilor** — în anul 1972, iar alte două la Editura Minerva sub titlul stabilit de editor **Literatură populară.**

Să notam că volumele editate de Iordan Datcu în 1972 și 1985 readuc în circuit lucrările capitale ale întemeietorului revistei „Șezătoarea", lucrări care l-au impus drept un „clasic de necontestat al folcloristicii românești", și că toate trei volumele au fost întîmpinate de critică printr-o atitudine vecină cu tăcerea. Aceasta, în pofida faptului că — nemailuînd în calcul valoarea și semnificațiile lucrărilor în discuție — demersul editorial urmat de Iordan Datcu ocolește soluțiile facile și comode, el necomplăcîndu-se, nici în cazul volumului de față, în situația simplistă de a reproduce ad litteram textele după prima ediție.

Constatînd bunăoară că „Artur Gorovei avea spirit critic", supunînd unui ferm rechizitoriu culegerile minate de deficiențe metodologice, antologate în propria-i lucrare, editorul se arată, pe bună dreptate, surprins că „asemenea principii judicioase nu funcționează întotdeauna" și în corpusul realizat de folclorist. În consecință, Iordan Datcu purcede la reconstituirea „de citate în formele lor autentice", colaționînd întreaga lucrare cu sursele ei originare, transpunînd, cînd se cerea, textele „în transcriere fonetică", deoarece Gorovei le tratase „destul de liber". Astfel lucrarea este înscrisă corespunzător în sfera principiilor metodologice care postulează culegerea și editarea producțiilor folclorice „tale quale". Este, desigur, aceasta cea mai de seamă calitate a recentei ediții critice, nu însă și singura, întrucît numeroase amendamente s-au impus a fi operate și altor compartimente ale aparatului critic elaborat de Gorovei : bibliografie, note, abrevieri.

Împreună cu **studiul introductiv** — o exegeză pertinentă, redactată cu sagacitate și probitate — **comentariile** din final (menite să ne pună în contact cu „dosarul cărții", cu „procesul elaborării ei", cu „ecourile ce le-a trezit la apariție" sau cu preeminenta contribuție calitativă a lui Gorovei „în cadrul preocupărilor contemporane pentru gen") reprezintă modalități de accedere în universul acestei specii folclorice care, astăzi, pierzîndu-și „funcționalitatea" și sensurile primare, arhaice, se dovedește a fi o „fîntînă pecetluită" pentru conștiința omului modern, nu însă și cînd e vorba de receptarea și recuperarea ei estetică sau ca „document" de gîndire magică și de mentalitate primitivă. În fine, bibliografia lucrărilor consacrate descîntecelor, apărută înainte sau după publicarea cărții lui Gorovei (1931), conturează imaginea interesului cercetătorilor pentru specia în cauză, reliefînd totodată locul folcloristului fălticinean în investigarea și valorificarea ei științifică, după cum glosarul și traducerea (din limbile franceză, spaniolă, italiană, latină, germană) pieselor inserate în antologia lui Gorovei fără echivalări în românește, facilitează consultarea lucrării, explorarea exhaustivă a întregului ei complex de conotații.

În concluzie, trebuie să subliniem că întreprinderea lui Iordan Datcu rămîne unul (dacă nu chiar singurul în momentul de față) dintre cele mai riguroase acte editoriale ale folcloristicii noastre, la înălțimea exigențelor pe care le comportă importanta operă a lui Artur Gorovei, un reper de neeludat pentru cei angajați în operațiuni similare și un instrument de lucru de maximă siguranță pentru o exegetică pertinentă.

Nicolae CÂRLAN

sînt patria

Sînt Patria pe care-o alintați
cu degetele de-omăt pe planiglob
și-s rege-n mine, propiul meu rob
care-mi trudesc Moșia-ntre Carpați.

Din oase vechi mi se desprind izvoare,
păduri, ... n porii veșnic asudînd,
mi-s venele rotundele hotare
și sîngele-mi e-o ploaie fremătînd.

Sînt ceru-albastru care vă inundă
cu-al stelelor puhoi incandescent,
un spic, sanctificat de sentiment
și-a bucuriei limpede secundă.

Și sînt livada-n care-mi răsădesc
copaci de soi, să-mi fie moștenire
și vechiul buzdugan din amintire
cu care-ntreg cuprinsul mi-l păzesc.

Ion Iancu LEFTER

primăvară

De obicei țăranii
se plimbă cuminți
în jurul caselor.
Cîteodată cred în povești
și-n ideea
că ei sunt buricul pămîntului.
Noaptea visează
că sunt izvoarele
care-au adăpat lumea.

Constantin MĂNUȚĂ

baladă din mers

Mama a fost țărancă stăpînă
tata stăpîn mai ales,
dacă au vorbit toată viața o carte
cu ochii la țărnă din mers.

Bunica — o munteancă mai sfîntă
bunicul oier mai ales
tinerețea au îngropat-o-n fîntînă
cu ochii la nouri din mers.

Trecerea lor prin grădină
e, mai curînd,
motiv de după amiază ploioasă —
soarele a încălzit orișicînd
pădure, iarba, livezilor casă...

Viorica Ana COZAN

leagăn de cîntec

Carpații, marea și cîmpia,
în rotundul nostru superb,
leagănă un cîntec : România.

O, stelele bolții stau în priveghi
noapte de noapte, cînd grîul
înspică în aur ogorul străvechi.

Poposind la margini de lan, visători,
cu arome rare ne-mbată țarîna,
vestesc ora culesului măiastre viori !

Cu o rază anume, de la soare,
efigia Păcii încrustăm în herb
și-o punem pe catarg de vapoare.

De-aici pornim în larg de zare
să-ntîmpinăm mileniul trei, în drum
lîngă fîntîni, cu pîine rumenă și sare.

Carpații, marea și cîmpia,
în rotundul nostru superb,
leagănă un cîntec : România.

Ion PUHA

DEBUT

Fără mască

Se mai întîmplă uneori
Să rămîi tu/
cel adevărat
atît de adevărat
încît
ți-e teamă de tine.

Nu mai sînt eu

Toamna nu mai sînt eu.
Sînt fructul pe care îl devoră
zîmbetul soarelui,
sînt trandafirul.
Sînt crizantema albă.
Toamna nu mai sînt eu,
sînt Toamna !

Respirație

E toamnă
și se culeg rodiile.
Eu doar o castană coaptă,
atîta vreau,
să-mi încălzesc sufletul.

Mihaela CRĂCIUN

CHRISTOPH MECKEL (R.F.G.)

Diverse activități

Am desfășurat diferite activități
în ultima vreme.
Am mers călare pe bou și rinocer prin orașe
am stat în cap în fața regilor
am dărîmat palate
am furat ceasurilor timp le-am aruncat în rîuri
am învățat pe papagali să sufle
în trîmbiți și să recite sonete.

Am cîntat și versurile lui Shakespeare
în porturi,
am dormit cu sirenele
am stat în pîntecele balenelor
călătorind de la Ostende la tropice —
am desfășurat diferite activități
în ultima vreme
și mi-am rezervat
să fac cîte ceva.

In românește de Alexandru ȚENCHEA

Ilie BOCA in atelier

ARTĂ CONTEMPORANĂ

ILIE BOCA

Un mare suflet al culorilor calde, pămînturi de nisip, argile și prund, ale Bucovinei, unde s-a născut.

L-am cunoscut în absență, privind cîteva din lucrările lui de început, acum două decenii la Iași, în sălile „Victoriei" și „Galeria contemporană", de la Palatul culturii, dar mai ales, luîndu-mă pe urmele cîtorva admirabile piese de aleasă meserie pe pereții camerei de lucru a celui care a fost Grigore Coban, profesor, critic și colecționar, căruia-i datorez inițierea în arta celui care avea să devină șeful breslei pictorilor la Bacău, să descopere **Letea** ca artă a „turnării hîrtiei", să cheme tinerii în tabăra de la Berzunți ca să redescopere împreună farmecul și deliciile peisajului autentic, pictural, în fine, să întemeieze noi galerii de artă, o întreagă civilizație a vizualului, de la școală pînă în inima tîrgului, devenit și prin aceasta un oraș etalon al ultimelor decenii. Cred că lui Grigore Coban îi datorează Ilie Boca, de altfel ca și noi, cele mai la obiect și mai adevărate pagini despre pictura lui, tratată ca valoare de sorginte autohtonă, nu rod, sau ecou, al unor ușoare alăturări și etichetări critice.

Apropierile se pot face, doar pictura nu vine direct din pădure, sau din „Landschaft", ci din sensibilitatea acumulată a neuitării afective, cultivată de meseriile artizane și de întreaga istorie a artei. Dar atunci cînd se fac (cu conștiința vinovată că orice comparație în istorie șchioapătă), să fie măcar în incinta genului proxim, cît mai proxim, adică acelui mai apropiat grup de fenomene similare și cu obligația delimitării prin diferență specifică. Să observăm, deci, asemănările dar și deosebirile. Or, cu timpul **Ilie Boca** a început să semene tot mai mult cu sine însuși, nu cu alții, iar definirea lui nu se poate face decît în sfera biografiei operei, eventual al bibliografiei ei selectate cu grijă.

Solca, Șcheia Sucevei, Botoșana, cam acesta este triunghiul vetrelor părintești, iar bunicii și străbunicii, probabil mai dinspre munte, sau poate de dincolo. Case cu grinzi de lemn, țesături calde, în dungi late, din culori naturale, ca lîna oilor toamna, cîteva ștergare cu aripa peste icoane ; prin ferestre șura cea mare și un ochi de iaz. Apoi o școală bună românească și un liceu serios, fără boemă și chiul. Clasa lui Ciucurencu, la **București**, a fost ca o călătorie în deltă, făcută fără bani dar și fără supraveghetori. Mai întîi răsăritul soarelui și pescuitul alături de pictori de renume ai acestei țări. Apoi lumea, lumea largă. Lumea a devenit tot mai mare, mai largă, din 1967, anul debutului. Dar cheiul la care și-a legat pînzele și sufletul, familia de gust și de conversație a fost și a rămas „Școala de arte" din Bacău.

Atelierul, mă refer la cel nou, arată ca un acoperiș Luigi Nervi căzut peste o casă țărănească, cu multe încăperi și ferestre, fiecare locuită de alte flori, de alte culori, de alți colegi. Datorită starostelui **Ilie Boca**, vecinătatea lor este prietenoasă, fără prea multe complicații și sofisticări. Iar la el în atelier toți vin după o pensulă, un tub de culoare, o tăbuiață de făină, un sfat. Încăperea este mare, dominată de ferestrele largi cu lumină împărțită în două de un rînd de panouri care par din lemn vechi, ca de icoane. Multe suprafețe sînt pictate și stau mărturie a călătoriilor de studiu și a expozițiilor internaționale, altele sînt grunduite, cu fondul pregătit de lucru, mai puține arată lemnul crud, cu ape frumos rînduite.

Case și portrete din Bucovina, panouri întregi cu impresii din Bulgaria, case, portrete, apoi Italia, de la Veneția și Perugia pînă în Sicilia, la Palermo. Are nostalgia sudului cald și colorat viu, de aceea a avut succes în Finlanda, la Kopio, unde a expus pictura sa „italiană", cele cîteva zeci de cartoane preparate mat, cu caseină și guașă fină, ca la meșterii feudali, cu minunat semi-hipogeul castel din Ferrara și plaja lui, ca un săniuș de nisip auriu spre mare. Impresiile de la Roma, din preajma Columnei lui Traian, unde și negustorii de mărunțișuri și ilustrate au învățat românește, meditațiile de la Ravena, toate au fost admirate ca pictură, originală, de bună calitate, a unui român prezent la **Omagiala Michelangelo.** L-a impresionat mai mult decît școala, academiile nordice și Florența, marele muzeu neapolitan de la Capo di Monte, unde Tiziano este extrem de bine reprezentat. Aici și-a dat seama de valoarea Renașterii tîrzii, în raport cu pictura clasică romană, problematica portretului, în special. Un muzeu de mare clasă pentru pictură, pe lîngă vizitarea altor zeci de muzee și monumente, spectaculosul Sud ca piatră calcinată și cetate, la care se adaugă experiența celor două luni de pictură la Scila, în '74, toate aceste clase de autoșcolire în pictură îl conduc la o sobrietate aparte, la elaborarea unor tehnici proprii și, pînă la urmă, a unui limbaj artistic inconfundabil. Panourile cu **portrete casetate,** sînt ca niște ferestre cu ochii de sticlă mată (caseină-ulei) din care ipostazele și unghiurile diferite dau, în fixitate, senzația depășirii staticului, nu prin dinamică, ci prin amintirea peregrinărilor și încercărilor sufletești, din fizionomii cîndva agitate. Acum totul s-a sedimentat. Obsesia unei vulpi metamorfozate în femeie, sau invers, o epifanie etruscă, îl urmărește vizual. Misterele din Peru nu-i sînt străine ca imagine. Totul îl conduce spre dezlegarea enigmelor unui profil dac, din piatra cu urme de culoare de pe malul pontic.

Sînt atîtea corespondențe umane. Pe drumul spre Constantinopol 30—40 de schițe, structuri de case și de oraș adunat de relieful ca o pîlnie, structuri pe orizontală și verticală prinse în țesătura de argintari vechi români, din timpul lui Ioniță și Asan, îl inspiră la alcătuirea unui periplu contemporan.

Iarăși Italia, uleiuri mate pe carton și holst. Refuzul „glanțului", adică al excesului de vernil în glazuri, care-i par dulci, excesive, adevărate „acadele" pentru chioșcurile cu răcoritoare, ori comerț ambulant. Din Asisi își amintește stratificarea civilizațiilor, ca și a amintirilor, într-un sentiment al trecerii și revenirii. Siracuza îi relevă puterea de paradigmă a artei grecești, mitologice. De aici nevoia lui de simbol, chiar în portrete și în peisaj. Imaginile nu mai sînt întîmplări exterioare ci evenimente ale eului contemplativ — meditativ, pînă la proiectarea subiectivității în lucruri.

Acasă, cu tinerii pictori la Berzunți, în fiecare vară la peisaj, din '84 încoace, o adevărată revelare a naturii ca frățietate, o grijă paternă față de fiecare copac, protector față de modestele flori din cîmp, așa cum sînt cuminți în pîlc, printre ierburi, nu prizoniere în glastră, nu ucise. Alături de hîrtiile și tiparnițele experimentale stau cîteva schițe de ordinul decorativ-monumental. Încă nu sînt proiecte. Ilie Boca la cei cincizeci de ani este un mare pictor de șevalet. Și va fi încă și mai mare.

Radu NEGRU

Țăranii

(urmare din pag. I)

Am gravat pe răbojul inimii adevărul rostit de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în înaltul forum al Congresului întregii țărănimi : „Intreaga noastră istorie pune în evidență faptul că țărănimea a fost clasa care, vreme îndelungată, a dus pe umerii ei greul bătăliilor pentru păstrarea și afirmarea ființei poporului român, pentru dezvoltarea națiunii noastre, pentru libertate, neatîrnare și o viață mai bună, pentru transformarea revoluționară a societății. In ciuda atîtor furtuni ale istoriei, țărănimea a asigurat permanența neclintită a poporului nostru pe aceste meleaguri, păstrînd, totodată, comoara limbii și culturii naționale și înaltele virtuți ale spiritului popular. Ea a fost mult timp principala făuritoare de bunuri materiale și spirituale, clasa care prin munca ei îndîrjită a făcut să renască, de atîtea ori, din cenușă și ruină, țara distrusă și prădată de cotropitori".

De aceea, în această primăvară, gîndindu-ne la înaintași, cu vrerea, cu dorurile și cu numele lor zvîcnind în sîngele și trupul nostru, oriunde și oricînd, la orice pas, vedem șirul lor întreg, nesfîrșit, fără moarte, sprijinind cerul, istoria, ființa națională, prezentul și viitorul — și ne plecăm cu recunoștință fruntea în fața acestor zămislitori ai bucatelor, ctitori ai Mioriței celei nemuritoare, puternici și de nebiruit, ca țărîna patriei și ca stînca și izvoarele Carpaților.

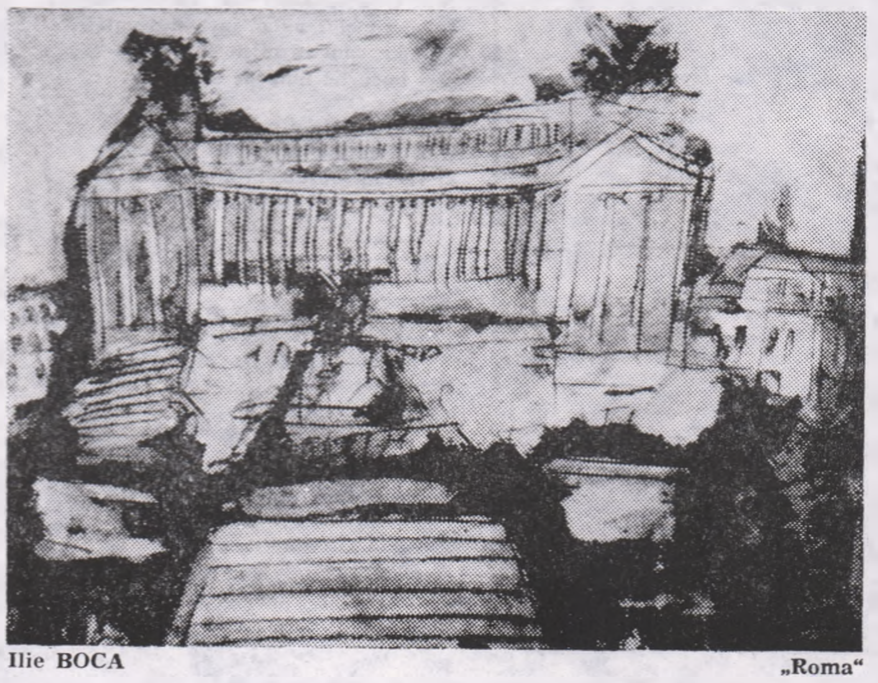
Despre gîndul adînc

(urmare din pag. I)

județ, de cea mai mare suprafață drenată de teren arabil. Prin forțe proprii, mai ales. Rușinat, omul ce nu se sfiise să-i înfrunte pe toți în acea adunare generală a sfîrșit prin a-și drena singur livada...

Incet, încet gîndul adînc al președintelui și al celor ce au întrevăzut din vreme bătaia intențiilor sale s-a împlinit. Un sector industrial puternic i-a readus acasă pe cei plecați. Cu aceasta și cu aceștia pămîntul a dobîndit o cu totul altă valoare prin însănătoșire, recoltele s-au dublat, s-au triplat, urmînd să se împătrească... In sfîrșit, totul s-a întors înzecit sau însutit oamenilor. „Din ce-am făcut noi, gîndește cu voce tare președintele, s-ar putea trage învățătura că cine se bate să facă ceva nu se poate să nu reușească. Așa și este Dar eu zic că nu-i suficient. Trebuie să știi foarte bine ce vrei de la viitor. Să nu speri la ce nu-ți dă bătătura, dacă-n bătătură e vraiște. Te-ntinzi cît ți-e pătura, dar, dacă pătura-i bună, parcă și întinsul e mai cu priință. Noi am știut de la bun început ce vrem de la oameni, de la pămînt, de la animale, de la mașini, de la toți cei ce ne puteau da o mînă de ajutor...".

Omul acesta nu este un sentimental. Puțini se vor fi putut lăuda că l-au surprins dezvăluindu-și altfel de cît o știe sau o simte fiecare om al satului, dragostea pentru ai săi. Soldat pornit într-un război presărat numai cu victorii, el și-a făcut datoria. Am îndrăznit, într-o toamnă în care cutreieram ogoarele Calafindeștilor în căutarea unui erou de reportaj, am îndrăznit, zic, să-l întreb pe tînărul ce mă însoțea dacă nu-i puțin exagerat prestigiul de care se bucură președintele. S-a stăpînit și, strivind între degete spicul de porumb cu care se jucase pînă atunci, a pornit înainte, fără să-mi răspundă. Și m-a lăsat singur în mijlocul cîmpului...

Ilie BOCA „Roma"

CONSEMNARI

• Monografia comunei Udești

„Dragostea de sat și de locuitorii săi, țăranii cei harnici, demni de înaintașii lor, mi-a întărit convingerea că, într-un timp mai scurt sau mai îndelungat, aș putea pune la îndemîna lor monografia acestei comune. Acesta a fost, de altfel, dorința de totdeauna prin care am înțeles să închei activitatea social-culturală a vieții mele". Iată o declarație de credință, exprimată simplu și elocvent, de un învățător (Ion Marțolea) care, după ce a păstorit, timp de o viață, una după alta, atîtea și atîtea generații de elevi, a reușit, în tihna vîrstei de pensionar, să scoată la lumină, în regie proprie, o concludentă monografie a comunei sale : **Udești, o comună din Țara de Sus** (Ed. „Litera", 1986, 240 p., cu ilustrații în text). Capitolele lucrării **(Cadrul fizico-geografic, Cadrul istoric, Administrația și justiția, Populația, Viața economică, Cultura, Oameni de seamă din satele comunei, Folclor udeștean, Anexe),** redactate intr-o manieră sfătos-bătrînească, cu inflexiuni din graiul viu al poporului, schițează, concis și exact, principalele dimensiuni ale existenței unei așezări cu străvechi tradiții autohtone, păstrate cu sfințenie, transmise prin timp, îmbogățite perpetuu cu noi și autentice carate, drept dovezi ale dăinuirii peste veac a satului ca matrice etnico-socială, psihologică și etico-culturală, menită să stea necurmat la temelia durabilității neamului nostru. **(N. C.)**

• Consfătuire cu cenaclurile literare

Sub egida Cenaclului din Suceava al Uniunii Scriitorilor și a Centrului de îndrumare a creației populare a avut loc recent la Vatra Dornei consfătuirea anuală a cenaclurilor literare din județ. Discuțiile purtate cu acest prilej au relevat rolul important al cenaclurilor în viața culturală a localităților, în evoluția creației tinerilor scriitori. Subliniind necesitatea a cît mai numeroase întîlniri cu cititorii, participanții au făcut și unele interesante propuneri referitoare la modalitățile concrete de afirmare a celor mai talentați creatori. **(L. M.)**

• Noul local de bibliotecă

Biblioteca orășenească Rădăuți dispune, începînd din acest an, de un nou local. Realizat prin reamenajarea unui imobil din zona centrală, noul așezămînt cultural oferă cititorilor de toate categoriile (copii și adulți) condiții optime de informare și documentare. La dispoziția acestora se află spațioase săli de lectură și de împrumut ce însumează un fond de carte de peste 71 000 de volume. La realizarea mobilierului modern și a celorlalte dotări, care conferă interioarelor o notă distinctă de eleganță și funcționalitate, și-au adus contribuția colectivele de meșteri de la Întreprinderea de prelucrarea lemnului și Întreprinderea de scule subansamble și accesorii din localitate.

Inaugurarea noului sediu a fost marcată de o suită de manifestări cultural-educative. **(I. B.)**

• Plastică botoșăneană la Suceava

Creația grupului de artiști plastici din Cenaclul botoșănean al U.A.P. a fost prezentă în municipiul nostru printr-o amplă expoziție deschisă la Galeria de artă, în cadrul unui schimb cultural cu plasticienii suceveni. Cei 30 de autori, semnatari a peste 40 de lucrări, reușesc o eficientă „operație" de încîntare și interes, celor „consacrați", cunoscuți și din anualele de la Suceava, alăturîndu-li-se autori tineri ce semnează lucrări de calitate, în tehnici plastice moderne.

Benefic pentru toți plasticienii, schimbul cultural poate fi considerat un dialog cu perspectivă de reeditare. **(I.C.F.)**

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat : Eugen DIMITRIU
Tehnoredactare : Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
Str. Mihai Viteazul nr. 48